

Achtergrond

Met het wetsvoorstel *Nieuwe regels inzake huisvesting vergunninghouders* wordt het voor gemeenten verboden om statushouders (vergunninghouders) voorrang te geven op basis van het feit dat zij statushouder zijn. Tegelijk blijft de gemeentelijke taakstelling voor de huisvesting van statushouders voornamelijk van kracht, tot een wetswijziging daartoe door het parlement wordt aangenomen. Om inzicht te krijgen in de uitvoeringsgevolgen, heeft de VNG een digitale werksessie georganiseerd met circa 120 gemeenten uit diverse regio's en van uiteenlopende schaalgrootte. Deze scan biedt een eerste indruk van de impact van het wetsvoorstel op de uitvoering bij gemeenten, op basis van bevindingen en praktijkvoorbeelden uit deze sessie. Hierbij is het belangrijk op te merken dat er normaliter om een uitvoeringstoets wordt gevraagd. Vanwege het korte tijdsbestek kon er slechts een beperktere uitvoeringsscan uitgevoerd worden.

Lees de bevindingen hiernaast en op de volgende slides, en het volledige rapport op de kennisbank impactanalyses op vng.nl

Hoofdconclusie

De bevindingen uit deze uitvoeringsscan maken duidelijk dat het voorgenomen verbod op voorrang voor statushouders grote knelpunten veroorzaakt voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk. Daarnaast verwachten gemeenten ook grote consequenties voor woningcorporaties, het sociaal domein en statushouders zelf. Door invoering van dit wetsvoorstel dreigen een onuitvoerbare taakstelling, verlate integratie, oplopende maatschappelijke kosten en toenemende maatschappelijke spanningen. Het grote aantal negatieve consequenties zorgt ervoor dat de gemeentelijke taak om statushouders te huisvesten door deze wetswijziging feitelijk onuitvoerbaar wordt.

Bevindingen

Op basis van de uitgevoerde uitvoeringsscan blijkt dat gemeenten de volgende problemen in de uitvoering voorzien:

Langere wachttijden en opvangdruk

Gemeenten noemen op basis van de huidige situatie wachttijden voor sociale huur van gemiddeld 7 tot 10 jaar (soms oplopend tot 19 jaar), wat betekent dat het wetsvoorstel voor statushouders leidt tot langdurig verblijf in opvangvoorzieningen (COA-locaties of doorstroomlocaties).

De verwachting is dat statushouders bij een verbod op voorrang hoofdzakelijk in een asielzoekerscentrum blijven. Dit leidt tot extra druk op de opvangcapaciteit bij het COA, maar zal voor gemeenten ook leiden tot een grote hoeveelheid aan noodopvang met alle maatschappelijke weerstand en financiële consequenties van dien.

Onuitvoerbare taakstelling

88% van de deelnemende gemeenten geeft aan dat het behalen van de huisvestingstaakstelling "onmogelijk" wordt zonder voorrang, omdat het belangrijkste sturingsinstrument verdwijnt.

Er dreigt een patstelling: gemeenten blijven formeel verantwoordelijk voor de huisvesting van statushouders, maar verliezen elke mogelijkheid om de komst van statushouders in te passen in het lokale woonbeleid.

Bevindingen (vervolg)

Negatieve gevolgen voor inburgering en participatie

Door jarenlange wachttijden komen statushouders in een “wachstand” terecht. Inburgering, taalonderwijs en participatie worden uitgesteld, wat de kans op psychische klachten en demotivatie vergroot. Kinderen lopen meer risico op onderwijsachterstanden en frequente verhuizingen, omdat er in veel gevallen niet direct permanente woonruimte betrokken wordt. Dit heeft gevolgen voor hun (sociale) ontwikkeling.

Risico op dakloosheid

Uitblijvende of tijdelijke huisvesting (bijvoorbeeld kortdurend verblijf bij familie) verhoogt de kans op dakloosheid en langdurige opvang in de Maatschappelijke Opvang (MO), terwijl deze eigenlijk bedoeld is voor andere kwetsbare doelgroepen. Dit veroorzaakt verdringing en potentiële spanningen. Dakloosheid kan uiteindelijk ook leiden tot urgentie wanneer een statushouder niet zelfredzaam genoeg is om zelf een woning te kunnen. Op deze wijze kunnen statushouders ‘via een omweg’ alsnog via urgentie aan een woning komen.

Alternatieven blijken ontoereikend

De particuliere huursector is doorgaans niet betaalbaar voor statushouders. Huisvesting bij familie/vrienden is weinig duurzaam en brengt risico's op overbewoning, onveilige woonomstandigheden of een afhankelijkheidsrelatie met zich mee. Huisvesting via werkgevers brengt, net zoals bij arbeidsmigranten, risico's met zich mee. Gemeenten verwijzen daarbij naar de slechte situaties van huisvesting van arbeidsmigranten door werkgevers. Gemeentelijke doorstroomlocaties worden door 74% van de respondenten niet als structurele oplossing gezien; dit dreigen “volstroomlocaties” te worden wegens uitblijvende doorstroming.

Zwaardere uitvoeringslast en juridische complicaties

De afhandeling van (andere) urgentieverzoeken, bezwaar- en beroepsprocedures van statushouders zal naar verwachting sterk toenemen; de ambtelijke capaciteit komt hierdoor onder druk te staan.

De route via dakloosheid (en eventueel de maatschappelijke opvang) legt een grote druk op de gemeentelijke dienstverlening en MO-organisaties, die op veel plekken al zwaar belast zijn. Gemeenten voorzien meer behoefte aan toezicht en handhaving (bijv. illegale onderhuur, overbewoning), extra projectleiding (bij nieuwe nood- en opvangoplossingen) en intensievere maatschappelijke begeleiding en een toenemende zorgvraag door mentale problemen.

Onzeker is hoe de provincie kan handhaven op de taakstelling terwijl de voorrang juridisch verboden is. Gemeenten zitten klem tussen wettelijke plichten (o.a. taakstelling, humane opvang) en de nieuwe regels.